

LBRIS

We know
books

PANAIT ISTRATI

CODIN

CIULINII BĂRĂGANULUI

Prefață, fișă biobibliografică și
referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ISTRATI, PANAIT

Codin; Ciulinii Bărăganului / Panait Istrati; pref., fișă

biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop – Ed. a 4-a –

București: Cartex 2000, 2023

ISBN 978-606-091-106-7

I. Pricop, Lucian (pref.)

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Prefață</i> (Lucian Pricop).....	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	12
<i>Referințe critice</i>	14
<i>Notă asupra ediției</i>	23
CODIN	
O noapte în bălți	27
Codin	37
Kir Nicola.....	93
CIULINII BĂRĂGANULUI	
I.....	125
II	129
III	135
IV	140
V.....	146
VI	151
VII.....	156
VIII.....	161
IX	169
X.....	174
XI	179
XII	185
XIII.....	191
XIV.....	199

O NOAPTE ÎN BĂLȚI

Viața unchiului Dumitru și a familiei sale era o adevărată robie. Tot câștigul muncii lor era înghesuit de veșnicele datorii către proprietarul moșiei și către stat. Pentru ei era grâul cel mai frumos, porumbul cel mai bun, laptele vacii, ouăle și găinile. Pentru locuitorii magherniței, ciorbă de fasole și o mămăligă rea.

Viața aceasta învrăjbea pe oameni. Unchiul Dumitru se îmbăta duminica și își bătea nevasta care, de frică, se ascundea prin vecini. Pentru dânsul, orice pricină era binevenită: dacă i se părea că femeia aprinde focul prea încet, unchiul, cu lovituri de cizmă, o trimitea cu capul în cenușa vetrei. Atunci bătrâna mamă se supăra, lua cobilița și croia fiului său câteva ciomege, pe care acesta le primea, râzând.

– Bețivule!... Câtă vreme sunteți îndrăgostiți, scoateți limba de-un cot, iar după ce puneți mâna pe fată, nu vă mai uitați la ea nici ca la o cățea!

Trimiteau apoi pe micul Adrian s-o cheme pe oropsită, care, plângând, își ridica poalele și arăta soacră-sii coapsele pline de vânătăi.

– N-aș fi crezut că Dumitru al meu o să mă bată așa! scâncea ea.

– Ce vrei, fata mamei! Știai bine că suntem săraci lipiți pământului. Nu trebuia să-l iei! Sărăcia cu iubirea nu duc nicio-dată trai bun. Asta s-o ții minte pentru copiii tăi.

Cu toate că avea șaptezeci de ani, bătrâna făcea tot ce putea ca să-i ușureze pe copii de sărăcia pe care le-o lăsase moștenire. Fiindcă nu mai putea să ia parte la muncile grele de pe câmp, își luase sarcina gospodăriei: gătea, spăla, îngrijea de vite și de țânci. Și, cum voia să adune ceva gologani pentru pomenile ei, toate clipele libere, toată odihna ei, erau întrebuințate să strângă spicele de grâu în urma secerătorilor, să adune smocurile de lână pe care oile le lăsau în scaiete și să culeagă pădăia care crește pe marginea șanțurilor. Mai era uneori chemată să tragă copiii bolnavi și să le descânte. Seara, la cină, socotindu-se o gură de prisos, nu se atingea nici de ouă, când acestea se găseau pe masă. Se mulțumea cu puțină ciorbă și cu susai verde cu oțet, acel susai despre care cărțile civilizate spun că „este o excelentă hrană pentru porci și pentru iepurii de casă“.

De două ori pe săptămână, bătrâna, încovoiindu-se sub greutatea cobiliței prea încărcată, străbătea cei cinci kilometri care despărțeau satul lor de piața Brăilei; la amiază se întorcea cu treizeci de parale înnodate în colțul basmalei. Dar paralele acestea făceau minuni. După trei sau patru ani o vedeai săpând un puț, pe la răspântiile drumurilor bătute de cărași, sau cum-părând fie un pat, cu toate albiturile lui, pentru o fată săracă ce se mărita, fie o vacă cu vițelul de curând fătat, pe care o dădea de pomână vreunei văduve împovărată de copii.

Se întâmpla, dar foarte rar, ca unchiul Dumitru să dea peste ascunzătoarea unde biata femeie strângea banii, și atunci se ducea pe gărlă și puțul, și patul și vaca. Atunci sufletul evlavioasei Nedelea era bolnav cu săptămânile. Se plimba galbenă și tristă, ținându-și gura cu mâna, pentru a nu slobozi blestemul de neiertat.

Adrian, nepotul cel mic – care fusese crescut aici la țară, până la șapte ani și care revenea mai târziu să-și petreacă vacanțele de școlar – era martorul blestemățiilor unchiului Dumitru, dar acestea nu-l împiedicau să-l iubească...

De altfel, orice s-ar crede, toată lumea îl iubea pe Dumitru, începând cu nevasta bătută și cu mama furată și sfârșind cu

țărani care îl chemau la toate praznicele și nunțile. Era un muncitor fără pereche și apoi, cânta din fluier ca nimeni altul în tot ținutul. Coasa lui era în fruntea cosașilor și fluierul lui îndemna la joc, chiar și pe cei mai bătrâni ori mai ursuzi.

Afară de asta era un om cu lipici. Deși părea posac, avea în el un haz stăpânit. Semăna a țigan, cu fața lui smeadă, cu sprâncenele stufoase și veșnic încruntate, și cu glumele lui neașteptate.

Adrian îl iubea; și unchiul își iubea nepotul. Erau tovarăși. Câteodată, micul tovarăș îl muștra pe cel mare, pentru brutalitatea lui față de nevastă, dar unchiul răspundea:

– Însoră-te și pe urmă să vorbești, femeia e lucrul dracului.

– Atunci de ce te-ai însurat?

– Fiindcă așa se cade. Acolo ajungem cu toții. Mai târziu bați de seamă că trebuie să lucrezi pentru doi, pentru zece. Atunci bei ca să uiți și bați ca să te ușurezi...

Adrian nu se mulțumea cu aceste răspunsuri: ori de câte ori unchiul își bătea nevasta, el se așeza în fața acesteia, știind bine că Dumitru nu era în stare să-l lovească. Într-adevăr, țaranul îl iubea pe fiul surorii sale mai mari ca pe copiii lui și îi trecea toate toanele, mergând până a-l însoti „de hatâr“, când se ducea să-și facă micile nevoi. Patima copilului era să se afle totdeauna și peste tot lângă unchiu-său, dar mai ales atunci când acesta lua pușca pentru a trage în sturzii care mâncau strugurii, sau când inhăma ca să meargă la tăiat stuf ori papură în bălți.

Ah, nopțile acelea, în întinsele mlaștini de la gura Siretului! Cum ar fi putut Adrian să le uite!

Unchiul Dumitru nu era „învoit“ să taie în baltă. Permisul costa un pol pe an, și el n-avea de unde să-l dea. De aceea pleca pe înserate, pentru ca, după ce tăia o parte din noapte, să poată ajunge în piața orașului învecinat înainte de ziua.

Adrian mirosea că „e rost de baltă“ după pregătirile ce se făceau în ziua plecării: se dădea cailor mai multă hrană și pe

urmă erau lăsați să se odihnească, apoi umpleau traista cu un codru mare de mămăligă, ceapă și sare. Băutura: o ploscă cu apă.

Dar cea mai sigură dovadă că unchiul pleca la „tăiat“, Adrian o vedea în hainele de cerșetor pe care Dumitru le îmbrăca, precum și în chipul lui care devenea dureros de îngrijorat, căci nu se știa niciodată cum o să se termine treaba. Unchiul se ducea să fure, fura ceea ce stăpânul moșiei nu muncise niciodată, nici nu însămânțase. Uneori, în loc să ajungă dimineața la târg, se pomeneau în curtea boierului, cu căruța și cu caii confiscați. Turcul, care păzea mlaștinile, îi prinsese. Un nechezat de cal era de-ajuns ca să-i dea de gol.

Într-o seară, unchiul Dumitru și cu Adrian plecaseră târziu, ca să nu fie văzuți de vecini. Erau șapte kilometri până la bălți. Noapte caldă de iunie, cer înstelat. Unchiul mâna, fuma și tăcea, în timp ce Adrian asculta vâjâitul vântului în urechi și nu scotea o vorbă.

Odată ajunși în împărăția tăcerii, deshămară caii și îi legară de căruță, cu traista de ovăz pe după cap. Pe urmă, Dumitru intră în baltă, cu târpanul în mână.

Trebuia să se ducă departe, să intre în apă până la genunchi, până la burtă chiar, fiindcă la mal furtul putea fi ușor descoperit. Dar unchiul era voinic, întreprinzător: pentru a tăia cel mai bun stuf și pentru a câștiga patru lei în piață, nu șovăia să pătrundă cât de adânc.

Plecând, îi spuse încet lui Adrian:

– Fii cu băgare de seamă la cai... Dacă vezi că-i apucă neastâmpărul, mai dă-le o mână de ovăz, mai ales celui din dreapta, care e nărăvaș. Vezi să nu adormi, că răcești.

Să adoarmă Adrian? Dar ar fi fost o nebunie! El aștepta numai ca unchiul să întoarcă spatele și să se facă nevăzut pentru a se simți stăpânul cailor, al căruței, al nesfârșitei întinderi mlaștinoase, și chiar al vântului și al cerului cu stelele sale „fără număr“, cum spunea bunica.

În seara aceea, ca și cum inima îi prezicea nenorocirea ce urma să se întâmple, nu avea chef să „poruncească“ stihilor, așa cum făcea de obicei. În picioare, în căruță, urmări cu privirea înaintarea unchiului după mișcarea trestiiilor înalte, pe care țărânu-l le înlătura, pentru a-și deschide drum, pe urmă rămase nemișcat. Din când în când, zburau găște și rațe sălbatice, scoase din tufișuri și speriate din somnul lor de acest noptatec musafir. Se ridicau în aer cu largi băți de aripi.

În lumina lunii, Adrian le privea cu înfrigurare. Îi venea să le strige: „Luați-mă și pe mine!“.

Adierea ușoară și murmurul păpurișului îi gădilau simțurile într-atât încât îl făceau să-și piardă noțiunea de loc și de timp. Ar fi putut să rămână așa nemișcat clipe îndelungate, căci clipele acestea nu le găsea în viața urâtă de toate zilele, plină de țipete și de sudălmii. Când vreo cucuvaie străpungea tăcerea cu chiotele ei cobitoare, Adrian tresărea ca din somn.

Dumitru plecase demult. Adrian ținea privirea ațintită către vârfurile stușișului, care trebuiau să se aplece mai mult la întoarcerea unchiului, din pricina maldărelor pe care acesta le târa cu el. Mișcarea se trăda de foarte departe, pe urmă devenea din ce în ce mai lămurită, până când, în sfârșit, îmbrâncind în dreapta și în stânga, unchiul se iveră.

S-a ivit și în noaptea aceea, dar deja era obosit după primul drum. Se udase până la piept, iar sudoarea curgea șiroaie de pe el.

– Ah, e greu de data asta... spuse el, dând drumul să-i cadă la picioare maldărele și târpanul. Apele sunt înalte și cojanii au „ciordit“ tot ce era mai ușor de tăiat. Trebuie să mă duc tocmai la dracu, ca să găsesc stuf bun! Se așeză, se șterse și-și răsuci o țigară. Pe urmă vorbi ca pentru el însuși:

– Nu voi putea să tai mult în noaptea asta... O cărucioară de trei lei, cel mult...

Și întorcându-se către Adrian:

– Ei, nu ți-e foame? Hai să îmbucăm ceva!